

Innst. 27 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:150 S (2009–2010)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe, Erna Solberg, Ine M. Eriksen Søreide, Frank Bakke Jensen og Ingjerd Schou om rett og plikt til etter- og videreutdanning for lærere og mer fleksible studietilbud

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«I

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med 2011-budsjettet fremlegge en forpliktende opptrappingsplan for etter- og videreutdanning som omfatter alle lærere i norsk grunnskole og videregående opplæring.

II

Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for mer fleksible modeller for etter- og videreutdanning, der kommunene gis større innflytelse over utformingen av studietilbudene slik at flere lærere raskere kan få hevet sin kompetanse.

III

Stortinget ber regjeringen iverksette et særskilt stipendprogram for rekruttering og videreutdanning av realfagslærere i videregående opplæring for å tette det kompetansegapet som ellers vil oppstå.

IV

Stortinget ber regjeringen utrede en ordning med individuell EVU-konto for lærere, som disponeres i samarbeid med arbeidsgiver.

V

Stortinget ber regjeringen innføre en godkjeningsordning for norske lærere for å stimulere til mer aktiv karriereplanlegging og kompetansebygging basert på rett og plikt til etter- og videreutdanning gjennom yrkesløpet.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tor Bremer, Svein Gjelseth, Anna Ljunggren, Hadia Tajik, Truls Wickholm og lederen Marianne Aasen, fra Fremskrittspartiet, Mette Hanekamhaug, Tord Lien og Bente Thorsen, fra Høyre, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Henning Warloe, fra Sosialistisk Venstreparti, Aksel Hagen, fra Senterpartiet, Johannes Rindal, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til dokumentet.

Komiteen framhever at mye forskning understreker viktigheten av faglig dyktige og engasjerte lærere, og betydningen dette har for elevenes læring.

Komiteen viser til at lærerens rolle, inkludert muligheter for etter- og videreutdanning, er utførlig drøftet i St.meld. nr. 11 (2008–2009) og Innst. S. nr. 185 (2008–2009). Samtidig er det nødvendig å følge lærerrollen tett videre også, for å sikre at lærerne opplever at de har de verktøy de trenger. Lærere har et

kontinuerlig behov for faglig oppdatering og utvikling. Et system for systematisk kompetanseheving er avgjørende, både med hensyn til den faglige kvaliteten hos lærerne og ikke minst i et rekrutteringsperspektiv.

Komiteen har ved en rekke anledninger uttrykt bekymring for at enkelte elever ikke utvikler gode nok grunnleggende ferdigheter på skolen, med de konsekvenser dette har for videre utdanning og deltakelse for arbeidslivet.

Komiteen er ikke tilfreds med den «vente og se»-holdningen som har preget norsk skole, og vil erstatte den med aktive tiltak og strategier for hvordan elever tidligere skal få bistand om de strever med å lære.

Komiteen er glad for at søkertallene til lærerutdanningen har utviklet seg positivt, men understreker samtidig at det er like viktig med høyt faglig nivå blant lærerne som er under utdanning, er nyutdanna eller som har vært i arbeid lenge.

Komiteen merker seg at det er særlige utfordringer knyttet til realfagslærere. Komiteen viser til regjeringens strategi «Kompetanse for kvalitet – strategi for videreutdanning av lærere 2009–2012» og understreker viktigheten av at kommunene prioriterer å benytte seg av dette.

Komiteen er spesielt bekymret for konsekvensene det kan få for mindre skoler og distrikts-Norge om ikke kommunene følger opp behovet for etter- og videreutdanning.

Komiteen mener at skoleledelse stiller betydelige krav til kompetanse, og framhever viktigheten av at også dagens og framtidens skoleledere har tilgang på det etter- og videreutdanningstilbudet de trenger for å fylle oppgaven med å bidra til at lærerne fungerer godt i sine roller og elevene lærer mest mulig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil prioritere satsing på flere og bedre lærere, og viser til at lærerutdanningen er lagt om fra høsten 2010, med vekt på mer spesialisering inn mot fag og trinn og med et nytt pedagogikk- og elevkunnskapsfag. Flertallet har også merket seg at regjeringen har som mål å etablere tilbud om praksisveiledning for alle av nye lærere. Kompetansekravene i ungdomsskolen ble skjerpet i 2008 slik at alle som skal tilsettes for undervisning i matematikk, norsk og engelsk, må ha minimum 60 studiepoeng i disse fagene. Flertallet viser til St.meld. nr. 11 (2008–2009) hvor det varsles at kunnskapsministeren vil sende på høring et forslag om ytterligere skjerping av kompetanseforskriften i ungdomsskolen slik at lærerne skal ha minimum 30 studiepoeng ved tilsetting for undervisning i øvrige fag.

Videre er det etablert et varig system for videreutdanning som skal bidra til at flere lærere har fordypning i de fagene de underviser i. Flertallet ser det som svært positivt at søkningen til lærerutdanningen har økt markert de siste åra og at det har vært gjennomført rekrutteringskampanjer for å sikre dette.

Flertallet viser til at departementet har satt i gang og utreder flere tiltak for å øke rekrutteringen til videregående opplæring av lærere med høy kompetanse i realfag. Flertallet viser også til at det vurderes om institusjonene har rom for å utvide kapasiteten i lektorutdanningen i realfag, og om det kan avsettes midler til flere studieplasser. Det vurderes å sette i gang et forsøk med «lektoringeniører» for ingeniører med masterutdanning. Flertallet påpeker at fylkeskommunene oppfordres til å gjøre en særskilt innsats for å fylle opp plassene i fysikk og kjemi under strategien «Kompetanse for kvalitet». Videre mener flertallet at departementet må følge utfordringene knyttet til realfagslærerne tett fremover, og utvikle særlige seniortiltak eller ytterligere målrettede tiltak, om nødvendig.

Flertallet registrerer forslagsstillerne fra Høyres formening om regjeringens ambisjonsnivå for kompetanseheving for lærere, og påpeker at strategien for å sikre videreutdanning for lærere er utarbeidet som et partnerskap i et forpliktende samarbeid med skoleleder- og lærerorganisasjonene, KS og Nasjonalt råd for lærerutdanning. Flertallet mener at nettopp det faktum at ordningen er et forpliktende samarbeid utarbeidet i partnerskap med de relevante parter, gjør at ordningen vil ha en viss levedyktighet, selv om det også er på det rene at departementet må fortsette å følge effekten av det fremover. Flertallet viser til forslagsstillerne fra Høyres bekymring for at mange etter- og videreutdanningstilbud oppleves som sentraliserte og lite nettbaserte, og deler denne bekymringen. Flertallet understreker viktigheten av å ha gode desentraliserte og nettbaserte tilbud.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Dokument 8:154 S (2009–2010) der Fremskrittspartiet fremmer forslag om å be regjeringen «utrede hvordan en kan utforme en nasjonal kompetanseutviklingsplan for programfagslærere i videregående skole gjennom en hospiteringsordning». Disse medlemmer viser videre til Dokument 8:167 S (2009–2010), forslag IV, der Fremskrittspartiet foreslår å be regjeringen utrede hvordan det kan gjøres enklere for teknologer og andre realfagsutdannede å få undervise i skolen.

Disse medlemmer mener at tiltakene som er foreslått i disse representantforslagene vil styrke lærerne både i grunnskole og videregående.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at spørsmålet om rett og plikt knyttet til læreres kompetanseheving har vært løftet gjentatte ganger i forrige stortingsperiode, jf. bl.a. behandlingen av Dokument nr. 8:81 (2005–2006) om innføringen av et kompetanseår for lærere og Dokument nr. 8:47 (2007–2008) om et lærerløft for lærere i grunn- og videregående skole. I tillegg viser disse medlemmer til behandlingen av Dokument 8:145 S (2009–2010) om å øke den statlige finansieringen knyttet til videreutdanning av lærere, og merknader som fremkommer i denne forbindelse.

Komiteens medlem fra Venstre vil understreke at Venstre har programfestet følgende i inneværende stortingsperiode: «Lærere må hele tiden ha rett og plikt til å fornye og videreutvikle sin fag- og yrkeskompetanse». Dette medlem støtter således hovedtrekkene i representantforslaget.

Kommentarer til forslagene

I

Komiteen viser til at forslag om å utarbeide en opptrappingsplan er fremmet av mindretallet Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 11 (2008–2009). Det er å finne i Innst. S. nr. 185 (2008–2009), omtalt som forslag 5 fra mindretallet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at samarbeidet med partene om å utvikle og utvide tilbudet om videreutdanning av høy kvalitet skal fortsette, og målsettingen er å få opp deltakertallet ytterligere. Tilbudet skal utvides, men økningen må tilpasses behov, etter spørsmål fra skoleeiere og utvikling av kvalitetssikrede studietilbud fra universitet og høyskoler. Derfor er det viktig at vi ikke bare bevilger midler, men finner forsvarlige og gode virkemidler for å øke deltakelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det må etableres en forpliktende opptrappingsplan for etter- og videreutdanning av lærere som sikrer at alle lærere i grunnskolen og videregående opplæring innen rimelig tid får tilbud om relevant kompetanseheving. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med 2012-budsjettet fremme en forpliktende opptrappingsplan for etter- og videreutdanning som omfatter

alle lærere i norsk grunnskole og videregående opplæring.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er behov å øke den statlige finansieringen knyttet til videreutdanning av lærere, jf. Dokument 8:145 S (2009–2010). I tillegg til en større økonomisk satsing mener disse medlemmer at det er behov for en forpliktende opptrappingsplan for hvordan man kan øke antallet lærere som omfattes av systemet for videreutdanning utover dagens ambisjonsnivå på 2 500 lærere pr. år.

Det er etter disse medlemmers mening naturlig at man i utarbeidelsen av en slik plan – i tillegg til å øke den statlige finansieringsandelen – kontinuerlig vurderer hvilke øvrige tiltak man kan igangsette for å øke deltakelsen i ordningen. Disse medlemmer vil fremheve at viktige stikkord i denne forbindelse er å gjøre systemet mest mulig fleksibelt for både lærere og skoleeiere, samt at systemet må imøtekomme lokale behov på en lang tid bedre måte enn hva som er tilfelle i dag.

II

Komiteen mener at det er viktig at etter- og videreutdanningstilbudet er fleksibelt nok til at det kommer til nytte over hele landet, og at kommunene prioriterer dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, deler forslagsstillerne fra Høyres engasjement for at modellene for etter- og videreutdanning skal være fleksible, slik at flere lærere raskere kan få hevet sin kompetanse, og viser til at systemet kan endres underveis av partene i fellesskap. Flertallet vil oppmuntre til fortsatt god kontakt mellom partene på dette punkt, og imøteser departementets engasjement for nødvendig fleksibilitet for lærerne som vil benytte seg av etter- og videreutdanningstilbudet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil påpeke at et stort flertall av lærerne oppgir behov for faglig påfyll samtidig som dagens kapasitet innenfor etter- og videreutdanningsstilbud ikke blir utnyttet fordi organiseringen har bidratt til mindre tilgjengelige tilbud både økonomisk og geografisk. For å sikre høy deltagelse må det legges til rette for mer fleksible etter- og videreutdanningsmodeller der kommunene gis en mer sentral rolle i utforming og organisering av tilbudene. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for mer fleksible modeller for etter- og videreutdanning, der kommunene gis større innflytelse over utformingen av studietilbudene slik at flere lærere raskere kan få hevet sin kompetanse.»

III

Komiteen mener det er viktig å rekruttere flere realfaglærere i videregående opplæring og vil følge regjeringens arbeid på området nøye fremover.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til ordningen med delvis ettergivelse av studielån for masterstudenter i realfag som tar pedagogisk utdanning, og at det er i gang en gjennomgåelse av ordningen for å gjøre ordningen mer kjent og brukt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er bekymret over at mer enn hver femte realfaglærer i videregående opplæring vil nå pensjonsalder i løpet av de neste fem årene uten at det foreligger en konkret strategi for hvordan dette kompetansetapet skal dekkes opp.

Disse medlemmer viser til forslag III og mener det er nødvendig med ytterligere stimulerings tiltak for at samfunnet skal makte å erstatte den realfagskompetansen som er i ferd med å gå tapt fordi mange lektorer i videregående skole når pensjonsalder.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette et særskilt stipendprogram for rekruttering og videreutdanning av realfaglærere i videregående opplæring for å tette det kompetansesgapet som ellers vil oppstå.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser i denne forbindelse også til behovet for nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig mange lærere i grunn- og videregående skole, jf. Dokument nr. 8:68 (2006–2007) og Innst. S. nr. 239 (2006–2007).

Disse medlemmer vil understreke at et sentralt element i slike planer er behovet for å beholde verdifull kompetanse i skolen lenger enn hva man gjør i dag. Pensjonsalderen til lærere er i gjennomsnitt 60 år. Ifølge tall fra Utdanningsforbundets medlemspanel ønsker så mange som tre av fire lærere å

arbeide etter fylte 60 år, men mange opplever at det i liten grad legges til rette for dette. Disse medlemmer vil understreke at flere virkemidler bør vurderes i denne sammenheng, herunder hvorvidt man i større grad kan tilrettelegge for redusert arbeidsbyrde for eldre arbeidstakere.

IV

Komiteen viser til at skoleeier i henhold til opplæringsloven «har ansvar for å ha riktig og god kompetanse i virksomheten, med et system som sikrer nødvendig kompetanseutvikling for skoleledere og lærere».

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at skoleeiere benytter ulike modeller og ordninger for å sikre at alle lærere får ta del i ulike EVU-tilbud. Hvorvidt det er behov for spesielle ordninger, som individuelle EVU-kontoer, må vurderes og eventuelt utvikles lokalt, som grunnlag for samarbeid mellom arbeidsgiver og arbeidstaker om formålstjenlig kompetanseutvikling for den enkelte lærer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til sine respektive merknader nedenfor og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning med individuell EVU-konto for lærere, som disponeres i samarbeid med arbeidsgiver.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til at en ordning med EVU-konto, som skissert i representantforslaget, kan være en mulig variant for å sikre større systematikk og forutsigbarhet i forhold til lærerens videreutdanning. Disse medlemmer vil imidlertid ikke låse seg til ordningen som er skissert i representantforslaget. Under alle omstendigheter er det viktig at skoleeiers ansvar for lærernes kompetanseheving tydeliggjøres.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til forslag IV om utredning av en individuell EVU-konto for den enkelte lærer som skal disponeres i samarbeid med arbeidsgiver. En slik ordning vil gi forutsigbarhet, og på en helt ny måte kunne stimulere norske lærere til aktiv karriereplanlegging. Disse medlemmer mener dette er et viktig tiltak for å gjøre læreryrket mer attraktivt og heve lærernes status.

V

Komiteen har i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 11 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 185 (2008–2009), omtalt sertifiseringsordninger for lærerne og uttrykt støtte til at dette utredes nærmere. Komiteen viser til at det finnes ulike måter å organisere en sertifiseringsordning på.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at å innføre en godkjenningsordning for norske lærere er en omfattende og kostnadskrevende prosess som departementet kommer tilbake til på et seinere tidspunkt, og mener at dette er riktig. Flertallet viser samtidig til det arbeidet som allerede er gjort for å løfte lærernes kompetanse og å knytte kompetansekrav til å undervise i bestemte fag, blant annet i St.meld. nr. 11 (2008–2009).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sine merknader innledningsvis om Dokument 8:154 S (2009–2010) der Fremskrittspartiet fremmer forslag om å be regjeringen «utrede hvordan en kan utforme en nasjonal kompetanseutviklingsplan for programfaglærere i videregående skole gjennom en hospiteringsordning», og til Dokument 8:167 S (2009–2010) der Fremskrittspartiet foreslår å be regjeringen utrede hvordan det kan gjøres enklere for teknologer og andre realfagsutdannede å få undervise i skolen. Disse medlemmer mener at disse tiltakene vil styrke lærerne både i grunnskole og videregående skole.

Komiteens medlemmer fra Høyre ser en sertifiseringsordning som et viktig ledd i kvalitets sikringen av lærernes kompetanse. Disse medlemmer mener dette arbeidet bør gis høy prioritet slik at en sertifiseringsordning kan fases inn parallelt med ny lærerutdanning og utvikling av et system med rett og plikt til etter- og videreutdanning for norske lærere for å stimulere den enkelte til mer aktiv karriereplanlegging og kompetansebygging. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en godkjenningsordning for norske lærere for å stimulere til mer aktiv karriereplanlegging og kompetansebygging basert på rett og plikt til etter- og videreutdanning gjennom yrkesløpet.»

Komiteens medlem fra Venstre viser i denne forbindelse til følgende merknad fra Innst. S. nr. 185 (2008–2009):

«Komiteens medlem fra Venstre er for en ordning med sertifisering av lærere, men ønsker ikke å ta endelig stilling til hvordan ordningen konkret skal innrettes før dette er utredet nærmere. Dette medlem vil understreke at flere ulike modeller bør utredes, og at dette arbeidet må skje i nært samarbeid med berørte parter i skolen. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

'Stortinget ber Regjeringen om å legge til rette for innføring av en ordning med sertifisering av lærere. I forbindelse med dette bør ulike modeller for sertifisering av lærere utredes nærmere, og arbeidet må skje i nært samarbeid med berørte parter i skolen.'»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med 2012-budsjettet fremlegge en forpliktende opptrappingsplan for etter- og videreutdanning som omfatter alle lærere i norsk grunnskole og videregående opplæring.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for mer fleksible modeller for etter- og videreutdanning, der kommunene gis større innflytelse over utformingen av studietilbudene slik at flere lærere raskere kan få hevet sin kompetanse.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen iverksette et særskilt stipendprogram for rekruttering og videreutdanning av realfagslærere i videregående opplæring for å tette det kompetansegapet som ellers vil oppstå.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utrede en ordning med individuell EVU-konto for lærere, som disponeres i samarbeid med arbeidsgiver.

Forslag fra Høyre:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen innføre en godkjenningsordning for norske lærere for å stimulere til mer aktiv karriereplanlegging og kompetansebygging basert på rett og plikt til etter- og videreutdanning gjennom yrkesløpet.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:150 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe, Erna Solberg, Ine M. Eriksen Søreide, Frank Bakke Jensen og Ingjerd Schou om rett og plikt til etter- og videreutdanning for lærere og mer fleksible studietilbud – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 21. oktober 2010

Marianne Aasen

leder

Hadia Tajik

ordfører

